

ДЈЕЛО КОЈЕ ЧИНИ ЕПОХУ

Милорад Васовић: Јован Цвијић. Научник.
Јавни радник. Државник.

- *Нови Сад, Матица српска - Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 1994; стр. 454; 8. Едиција: Велике биографије*

Из плејаде научника, књижевних и културних посленика, која се посљедњих деценија прошлог и првих деценија овог вијека појавила на интелектуалној и културној сцени Србије, по својој свестраности, аналитичко-синтетичком духу, пионирским подухватима на различитим научним подручјима, по далекосежности домета од општег значаја и својеврсном визионарству - издваја се знаменита фигура Јована Цвијића. Блистава научна појава, огромне радне енергије, изузетног и разгранатног научног дјела, Цвијић је стигао да буде још и организатор и учитељ научног рада, да окупи, припреми и на најбољи начин усмјери бројне генерације својих сљедбеника, да у најтежим и најдраматичнијим ситуацијама по Србију, а касније новостворену заједничку државу Јужних Словена, учини непроцјењиве услуге, да израсте у неспоран ауторитет патриоте демократских назора, културног посленика широких видика, националног мудраца чија се ријеч жељно очекивала, с пажњом и уважавањем слушала у земљи и у свијету. Поживјевши једва нешто преко шездесет година, (борећи се са тешким болестима и савлађујући огромне напоре приликом својих вишедеценијских научних путовања и ратова 1912;1918), - тринаест деценија од рођења и скоро седам деценија од смрти Цвијић још

увијек познаваоце свог живота и дјела држи на граници чуда и невјерице: како је све то могао да постигне и издржи један човјек!

Да бисмо се што лакше разабрали у загонетки званој Цвијић, дознали такорећи све о њему, побринуо се један сјајан познавалац живота и дјела овог непоновљивог човјека, проф. др Милорад Васовић, из чијег је пера потекла књига **Јован Цвијић**, објављена у Новом Саду протекле године. Аутор књиге и сам географ, редовни професор универзитета, једно од челних имена регионалне географије чији је родоначелник управо Цвијић, тиме је на најљепши начин склопио круг својих тридесетогодишњих проучавања Цвијићевог живота и дјела. И, зацјело, био је и најпозванији да напише велику биографију о великом човјеку јер је, уз остало, утемељивач и обновитељ Музеја Јована Цвијића (1968), на челу редакције за издавање Цвијићевих Сабраних дјела, организатор сипозијума посвећених Цвијићевим јубилејима, уредник зборника са ових јубилеја, аутор више од двадесет радова о Цвијићу на нашем и страним језицима. Но и овај свестрани познавалац Цвијићевог дјела био је почесто у дилеми како да склопи у једну књигу и систематски уобличи своја досадашња проучавања Цвијићевог дјела и проучавања других изучавалаца. Проучивши све што је Цвијић написао, и све што су други написали о њему, проучивши уз то и цјелокупну Цвијићеву рукописну оставштину, проф. Васовић је своју књигу подијелио на пет дјелова додавши на крају и комплетну библиографију Цвијићевих радова. Ако бисмо хтјели само да побројимо главне моменте из Цвијићевог живота и најзначајније научне, општекултурне и националне теме које је аутор на изванредно пластичан и увјерљив начин изложио, био би потребан душло већи простор од оног који је намијењен овом нашем сумарном приказу.

У **Првом дијелу** (стр. 9-70) аутор пише о Цвијићевом дјетињству и младости, школовању у Лозници, Шапцу и Београду, усавршавању у Бечу, оснивању географских установа и покретању научних часописа код нас, Цвијићевим научним екскурзијама и истраживачким путовањима по Србији, Старој Србији и Македонији, Бугарској, Грчкој, Албанији, Црној Гори, Босни и Херцеговини, Далмацији итд.

У **Другом дијелу** (стр. 71-286), централном и најобимније, ријеч је о научном стваралаштву и научним радовима Цвијићевим са подручја геоморфологије и лимнологије, глациологије, геологије, антропогеографије и етнографије, антропологије и етнопсихологије; излажу се Цвијићеви погледи на научни рад и научну методологију, анализују

радови из геополитике, износе визије и приједлози за изградњу крупних хидротехничких објеката, оспособљавање пловних путева, изградњу железничких пруга и морских лука, дају приједлози за организовање научних институција за проучавање појединих подручја наше земље (Босна и Херцеговина, Војводина, Македонија) итд.

Трећи дио (стр. 287-380) посвећен је јавној дјелатности Јована Цвијића, са посебним освртом на његову дјелатност током Првог свјетског рата и учешће на Конференцији мира у Паризу (1919). Посебно је обрађен Цвијићев допринос у својству ректора Београдског универзитета и дугогодишњег предсједника Српске академије наука.

У **Четвртом дијелу** (стр. 381-408) аутор пише о Цвијићу као човјеку, његовом породичном животу, стилским и језичким врлинама његовог дјела, о бројним признањима и почасним звањима из земље и иностранства која је добио од научних и културних установа.

Пети дио (стр. 409-435) садржи, поред осталог, записе савременика о Цвијићевим теренским проучавањима, избор из Цвијићевих мисли и описа и освјетљава се Цвијићево мјесто у нашој науци и култури.

Књига проф. др Милорада Васовића **Јован Цвијић - научник, јавни радник, државник**, иако крцата мноштвом података и чињеница, писана је лако и занимљиво, одњегованим рекли бисмо "цвијићевским стилем". Чита се као узбудљив научни роман и сама по себи представља значајан научно-књижевни домет. Писана је са пуно симпатија и дивљења према грандиозној појави свестраног научника али нипошто глорификаторски већ с мјером и утемељеношћу закључака. Дочаравајући вријеме у коме је Цвијић радио, културне, друштвене и политичке прилике које су неизбјежно залеће сваког научног и културног прегаоца, аутор нам уједно, у доброј мјери, даје историјски пресјек научне и просвјетне мисли у Србији на размеђи два вијека. Биографија Јована Цвијића, коју нам је даровао Милорад Васовић, позадуго ће служити као примјер одужења у име бројних генерација једном сјајном уму, учитељу научног рада, заслужном националном раднику, али и као бриљантно написано поглавље будуће историје наше научне мисли.

Добрило Аранићковић